

Leesverslag Woningloze (gedicht van J. J. Slauerhoff)

Arja Schults

© havovwo.nl

(December 2002)

Intentio operis

Het gedicht gaat over een ik-persoon die zich alleen thuis voelt in gedichten. Hij heeft vroeger wel geprobeerd om ergens anders te wonen. Maar voor de open haard vond hij geen thuis en in een tent was hij niet veilig: “Een tent werd door de stormwind meegenomen.” In de tweede strofe valt hij in herhaling en zegt weer dat hij alleen in gedichten kan wonen. Hij weet dat zolang hij de gedichten heeft hij overal een onderkomen kan vinden.

Maar vanaf regel acht komt er een wending in het gedicht. Hij weet immers dat hij niet voorgoed kan wonen in de gedichten, omdat ooit de oude kracht zal ontbreken. Hij nadert dan zijn dood. Tevergeefs smeekt hij nog om zachte woorden om er gedichten mee te maken. In de laatste regel breekt zijn graf open en zal hij niet meer leven. Toch duurt het nog een lange tijd voordat dit moment voor de ik-persoon zal plaatsvinden. In regel 12 en 13 staat: “en de aarde, mij bergen moet”. Dit is een leuke beeldspraak. Het woord “bergen” heeft twee betekenissen. De eerste betekenis is het “in veiligheid brengen” en in de andere betekenis zijn het bergen op het land.

Het gedicht is een sonnet. Eerst heb je twee strofes van vier regels, dus twee kwatrijnen. Daarna heb je nog zes regels die samen een sextet vormen. Het totale gedicht bestaat uit veertien regels. Verder is er tussen het twee kwatrijn en het sextet een wending. Dit is ook een kenmerk van een sonnet. In het gedicht kun je vier enjambements ontdekken. Regel 7 loopt door op regel 8, regel 9 loopt door op regel 10, regel 12 loopt door op regel 13 en regel 13 loopt door regel 14.

Het rijmschema is: abba (omarmend rijm) – acac (gekruid rijm) – cddeed. In dit gedicht is er sprake van volrijm en van eindrijm. Vanaf de laatste beklemtoonde klinker zijn alle verdere klanken hetzelfde.

Intentio auctoris

Jan Jacob Slauerhoff leefde van 1898 tot 1936. Het werk van Slauerhoff is duidelijk autobiografisch. Uit zijn werk komt het beeld naar voren van een rusteloze, onbevredigde zoeker naar geluk. Ook het gedicht “Woningloze” gaat over zo’n zoeker naar geluk. Terugkerende thema’s in zijn werk zijn zee, vrouw en verleden. Twee van deze thema’s kun je ook in dit gedicht vinden. Ze staan allebei in het eerste kwatrijn. De laatste drie regels van dit kwatrijn gaan over het verleden van de ik-persoon. En in de laatste regel wordt verwezen naar een stormwind, dit heeft met de zee te maken. Slauerhoff heeft in zijn leven heel veel gereisd als scheepsarts. Zo is hij in China, Zuid-Amerika en Afrika geweest. Dat hij zo vaak ergens anders was, komt ook in dit gedicht terug. De ik-persoon had nergens een goed onderdak en reisde ook.

Intentio lectoris

Als je de eerste keer het gedicht leest, is het niet echt duidelijk. Maar als je langer en gedetailleerd naar het gedicht gaat kijken, snap je de diepere betekenis ervan. Door die diepere betekenis is het een mooi gedicht. Ik vind het mooi dat de eerste regel van het eerste kwatrijn herhaalt wordt in de eerste regel van het tweede kwatrijn. Hierdoor krijg je een verband tussen de twee kwatrijnen.

